

Mravní jistota jako princip soudního rozhodnutí*

Jiří Kašný

Tento článek analyzuje a komentuje požadavek mravní jistoty (*certitudo moralis*) při soudním rozhodování podle *Kodexu kanonického práva* z roku 1983¹ obecně, i když analyzované příklady se zpravidla týkají soudního řízení ohledně neplatnosti manželství. Kánon 1608 *Kodexu kanonického práva* z roku 1983 ustanovuje, že pro vynesení jakéhokoliv rozsudku musí soudce vždy dospět k mravní jistotě o věci, kterou rozsudkem rozhoduje.² Mravní jistota o věci, která se rozsudkem rozhoduje, tedy slouží jako vedoucí princip k dosažení rozsudku. Papež Pius XII. pojednal o mravní jistotě ve svých výročních projevech k Římské rotě, a sice 3. října 1941³ a 1. října 1942.⁴ Papež Jan Pavel II. pak ve svém výročním projevu k Římské rotě dne 4. února 1980 tento výklad potvrdil.⁵ Totéž pojetí mravní jistoty je tradičně opakováno i v komentářích ke *Kodexu kanonického práva* z roku 1983.⁶

* Studie byla připravena za finanční podpory Anglo-americké univerzity, z. ú., Praha, Projekt No. AAU-2018-1.

¹ Všechny odkazy na kánony v tomto článku se vztahují ke kánonům *Kodexu kanonického práva* z roku 1983, pokud není uvedeno jinak.

² Srov. kánon 1869 *Kodexu kanonického práva* z roku 1917 a kánon 1291 *Kodexu kánonů východních církví* z roku 1990.

³ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Sua Santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota,“ 3. října 1941, https://w2.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1941/documents/hf_p-xii_spe_19411003_roman-rota.html [cit. 23. 6. 2018].

⁴ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Sua Santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota,“ 1. října 1942, https://w2.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1942/documents/hf_p-xii_spe_19421001_roman-rota.html [cit. 23. 6. 2018].

⁵ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Giovanni Paolo II alla Sacra Romana Rota,“ 4. února 1980, https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1980/february/documents/hf_jp-ii_spe_19800204_sacra-rota.html [cit. 23. 6. 2018].

⁶ Např. John P. BEAL – James A. CORIDEN – Thomas J. GREEN, *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York, N. Y. – Mahwah, N. J.: Paulist Press, 2000; Luigi CHIAPPETTA, *Il codice di diritto canonico: Commento giuridico-pastorale. Libro VII e indice analitico*, Bologna: EDB, 2011; Klaus LÜDICKE, *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Essen: Ludgerus Verlag, 2001, s. 1608; srov. také Antonín HRDINA, *Kanonické právo*,

1. PAPEŽ PIUS XII.

Papež Pius XII. v rámci srovnávacího přístupu nachází mravní jistotu mezi absolutní jistotou a pouhou pravděpodobností. S absolutní jistotou poznáváme takovou věc, kdy je vyloučena nejenom každá pochybnost ohledně pravdivého poznání této věci, ale i pouhá možnost jejího opaku. V mnoha životních případech je taková jistota nedosažitelná, a bylo by nerozumné a příliš zatěžující ji vyžadovat jako podmínku k rozhodování církevního soudu. Na opačné straně spektra poznání posuzované věci je dosažení pouhé pravděpodobnosti, která je sice založena na nepřímých, nebo i přímých důkazech, ale nevylučuje každou pochybnost a připouští obavu z omylu. Taková kvazi-jistota není dostatečná k vynesení rozsudku o věci, o které je třeba rozhodnout. Mezi absolutní jistotou a pouhou pravděpodobností se nachází mravní jistota, která z pozitivního hlediska vylučuje každou rozumně odůvodněnou pochybnost, která by byla založena na konkrétních, pozitivních důkazech, a tím se liší od pouhé pravděpodobnosti, ale z negativního hlediska připouští spekulativní možnost opaku, a tak nedosahuje úrovně absolutní jistoty o projednávané věci.

Mravní jistota zpravidla nevyplývá z jednoho důkazu a z jednoho svědectví, ale ani z prostého součtu důkazů a svědectví. Teprve souběh svědectví a důkazů a jejich společné zvažování a hodnocení vyloučí odůvodněné pochybnosti o věci. I když se k této mravní jistotě může dobrat jen člověk se zdravým úsudkem, přesto mravní jistota není čistě subjektivní rozhodnutí, ale jedná se o objektivní závěr, který je založen na věcných skutečnostech a důkazech, které je možné v odvolacím stupni řízení znovu prozkoumat a zvážit.⁷

Třebaže kanonické právo ustanovuje postup pro shromažďování a zvažování svědectví a důkazů, soudní rozhodnutí není produktem čírého procesního formalismu. Soudce totiž při rozhodování respektuje všechny procesní požadavky a zároveň rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Napětí mezi procesním formalismem a svobodným a svědomitým hodnocením důkazů by nikdy nemělo vyústit do

---

Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011 a Jiří Rajmund TRETERA – Záboj HORÁK, *Církevní právo*, Praha: Leges, 2017.

⁷ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Sua Santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota,“ 1. října 1942, https://w2.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1942/documents/hf_p-xii_spe_19421001_roman-rot.html [cit. 23. 6. 2018].

nespravedlivého rozsudku, ale spíše by mělo vést soudce k pečlivému doplnění důkazů a svědectví a k jejich svědomitému a komplexnímu zhodnocení. Soudce má být tedy nejenom kompetentní v kanonickém právu, ale také má být seriózním člověkem zdravého úsudku.

Pius XII. varuje před oběma krajnostmi během dokazovací a rozhodovací fáze soudního řízení a odmítá laxnost na jedné straně i přílišnou tvrdost na straně druhé. Soudce se nesmí spokojit s důkazy, které pouze naznačují možnost neplatného uzavření manželství, a nesmí své rozhodnutí o neplatnosti manželství založit na této minimální přesvědčivosti, jen aby stranám v soudním řízení ulehčil situaci. Rovněž nemá naléhat na předložení dalších a dalších svědectví a důkazů, pokud už předložená akta a důkazy dosahují k mravní jistotě, která odpovídá závažnosti případu a je ve shodě s požadavky procesních norem. Pius XII. explicitně učí, že žádný církevní tribunál nesmí vyžadovat „vyšší jistotu“ než mravní jistotu. Soudci tedy nepřísluší např. v souladu s jeho osobní náročností v duchovním životě, kde usiluje o vyšší svatost,⁸ či s jeho skrupulozitou, či s jeho individuální náročnější představou o posvátnosti nerozlučitého manželství, aby vyžadoval k vyhlášení neplatnosti manželství více než mravní jistotu. Kdyby totiž soudce spíše jen kvůli své subjektivní náročnosti nerozhodl o neplatnosti manželství, porušil by přirozené právo uzavřít manželství těm, kdo podle kanonického práva už nemají být vázáni předchozím manželstvím, které na základě mravní jistoty mělo být vyhlášeno jako neplatné.⁹

2. PAPEŽ JAN PAVEL II.

Papež Jan Pavel II. pak ve svém výročním projevu k Římské rotě dne 4. února 1980 tento výklad potvrdil. Vychází z přesvědčení, že pravda spěje k míru jen prostřednictvím spravedlnosti. Proto na základě pravdivého poznání akt a důkazů má soudce, nakolik je to možné, dospět k mravní jistotě o věci, která se projednává, nejprve ve svém srdci, a po-

---

⁸ CIC 1917, kánon 124, který ustanovuje, že „duchovní mají žít navenek i uvnitř svatěji než laici...“; zatímco CIC 1983, kánon 210: „Všichni křesťané, každý podle svého postavení, jsou povinni vést svatý život...“

⁹ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Sua Santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota,“ 3. října 1941, https://w2.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1941/documents/hf_p-xii_spe_19411003_roman-rot.html [cit. 23. 6. 2018].

tom také ve svém závěru (*votum*) během rozhodování v senátu. Tento soudcův závěr vždy vychází *ex actis et probatis*, tj. z pečlivého a kritického zkoumání všech součástí soudního spisu, nejenom z jednotlivých svědectví a z důkazů. Soudce zároveň musí brát v úvahu vyjádření advokátů, obhájce svazku a popř. ochránce spravedlnosti. Třebaže advokáti hájí dobro stran, obhájce svazku rozumně uvádí vše proti neplatnosti svěcení nebo uvolnění svazku a ochránce spravedlnosti hájí veřejný prospěch, všichni jsou ve službách pravdy, aby nakonec zvítězila spravedlnost. Soudce tedy zkoumá a zvažuje akta a důkazy v soudním spisu nikoli z obyčejné lidské zvědavosti, ale aby mohl dospět k mravní jistotě, která zaručuje, že došel k pravdivému soudnímu rozhodnutí ohledně věci, která má být rozhodnuta. Jan Pavel II. opakuje učení Pia XII., že totiž mravní jistota coby vedoucí princip při soudním rozhodování o věci se nachází mezi dvěma krajnostmi, a sice mezi absolutní jistotou a pravděpodobností.¹⁰

3. PRINCIP MRVNÍ JISTOTY PŘI SOUDNÍM ROZHODOVÁNÍ

Aby mohl soudce vynést rozsudek, musí dosáhnout mravní jistoty ohledně souzené věci.¹¹ Není tedy nutné, aby např. v případě projednávání neplatnosti manželství dospěl k mravní jistotě ohledně všech aspektů daného manželství. Soudci může zůstat nejasných mnoho věcí ohledně daného manželství a ohledně jednotlivých stran. Právo vyžaduje mravní jistotu právě jen ohledně věci, která se rozsudkem rozhoduje, totiž zda se jedná o platné, či neplatné manželství.

Kanonické právo nevyžaduje, aby soudce vynesl rozsudek teprve na základě nezvratitelné fyzické jistoty. Takový stupeň jistoty, který by vylučoval jakoukoli možnost omylu ohledně zkoumané věci, není vyžadován. Mravní jistota, která je zde vyžadována, však není nižší stupeň jistoty než jistota fyzická, ale jedná se o jiný druh jistoty. Zatímco fyzická jistota je založena na pozorování, na výpočtech a na přírodovědeckých zákonitostech světa, patří do světa nutnosti, jehož je člověk součástí, mravní jistota má své místo v oblasti lidské svobody. Jedná se o jistotu,

¹⁰ LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso di Giovanni Paolo II alla Sacra Romana Rota,“ 4. února 1980, https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1980/february/documents/hf_jp-ii_spe_19800204_sacra-rot.html [cit. 23. 6. 2018].

¹¹ Kánon 1608 § 1.

kteřá je založena na rozumnosti, věcnosti, svědomitosti a odpovědnosti při rozhodování. Mravní jistota o věci nevylučuje každou možnost omylu, ale vylučuje každou vážnou a pozitivní pochybnost, není to tedy jen jakýsi vysoký stupeň pravděpodobnosti a individuálního přesvědčení.

V případě, že rozsudek vynáší senát tří nebo pěti soudců, je senát povinen postupovat sborově a vynést rozsudek na základě hlasování. Postup jednání a rozhodování senátu ustanovuje kánon 1609, přičemž rozhodnutí je na straně většiny senátu.¹² Z toho vyplývá, že pokud dva ze tří, nebo alespoň tři z pěti členů senátu dospějí k mravní jistotě ohledně souzené věci, právo žalující strany je na daném stupni soudu potvrzeno. Naopak pokud k mravní jistotě dospěje pouze jeden ze tříčlenného senátu, nebo dva z pětičlenného senátu, je senát povinen konstatovat, že právo žalobce není jisté, a obžalovaného zprostit žaloby. Rozhodování v senátu na jednu stranu spoléhá na „společnou moudrost“ shromážděnou od více soudců, která by se mohla zdát přesvědčivější a spolehlivější. Rozhodování v senátu se však zároveň směřuje s možnou nejednoznačností závěrů, ke kterým dospějí jednotliví soudci, třebaže zkoumají a hodnotí tentýž případ a tytéž důkazy. Ze sborového postupu senátu je zřejmé, že k mravní jistotě ohledně souzené věci musí vždy dospět (nebo nedospět), třebaš po společné rozpravě, každý jednotlivý člen senátu. Zároveň je zřejmé, že při hlasování v senátu se nepočítá váha a přesvědčivost argumentů jednotlivých členů senátu, nebo váženost některých jeho členů, ale rozhoduje počet hlasů, přičemž každý člen senátu, včetně předsedy senátu, má právě jen jeden hlas. Rozhodnutí senátu i tou nejtěsnější většinou nemá o nic menší váhu než rozhodnutí přijaté jednohlasně.

4. AKTA A DŮKAZY

Mravní jistotu o věci musí soudce v případě soudních rozhodnutí získat *ex actis et probatis* – z věcného a kritického zkoumání a hodnocení akt a důkazů, které byly během procesu shromážděny.¹³ Shromažďování a hodnocení akt a důkazů jsou tedy klíčové momenty soudního procesu. Z tohoto hlediska je cesta k dosažení mravní jistoty především pozná-

---

¹² Kánony 1425 a 1426.

¹³ Kánon 1608 § 2.

vacím procesem, nikoli tvůrčím řešením problému. Situace soudce při hledání mravní jistoty o věci, kterou soud rozhoduje, se liší od situace téhož soudce, který má na začátku sporu, a případně i kdykoli spatřuje naději na úspěch během sporu, vyzvat strany, aby se samy snažily nalézt spravedlivé řešení jejich situace, a k tomu jim aktivně pomáhat.¹⁴ Situace soudce při hledání mravní jistoty se rovněž liší od role duchovního nebo terapeuta, který doprovází manželství v krizi a snaží se nejenom porozumět, ale také aktivně vybízet strany k řešení.

Navíc podle zásady písemnosti *quod non est in actis non est in mundo* musí soudce získat jistotu právě jen z těch akt a důkazů, které se staly součástí daného soudního spisu.¹⁵ Stranám nebo advokátům nebo jiným je přísně zakázáno, aby podávali soudci informace o případu, které by se nezaznamenaly do soudního spisu.¹⁶ V případě, že by byl soudce zároveň farářem nebo jinak blízkým jednoho nebo obou stran v soudním sporu a měl o věci znalosti, které by nebyly, nebo by se ani nemohly stát součástí soudního spisu, například kvůli zpovědnímu tajemství, v takovém případě by soudce nesměl rozhodovat na základě těchto znalostí, a pravděpodobně by měl odstoupit od projednávání této záležitosti.¹⁷

Důkazy musí soudce shromažďovat a hodnotit podle norem o účinnosti jednotlivých důkazů. Mravní jistota tedy není založena pouze na osobním přesvědčení soudce, ale je objektivní, věcná, protože je založena na skutečnostech a důkazech shromážděných a hodnocených podle norem práva, včetně práva na obhajobu. Jedná se především o kánon 1608 § 3 a kánon 1516 o zjištění předmětu sporu, dále o kánony 1526–1529 o důkazech, kánony 1530–1538 o výsledku stran, kánony 1539–1546 o listinných důkazech, kánony 1547–1573 o svědčích, kánony 1574–1581 o vyjádření znalců, a také kánony 1584–1586 o právních domněnkách.¹⁸ Výroční papežské projevy ke členům tribunálu Římské rotý a soudní rozhodnutí Římské rotý jsou pro církevní soudce cenným pramenem nashromážděné moudrosti v oblasti hodnocení důkazů. Třebaže kanonické procesní právo ustanovuje normy a principy pro shromažďování a zvažování svědectví a důkazů, které vycházejí z mnohasetleté kanonic-

¹⁴ Kánon 1446.

¹⁵ Kánon 1608 § 2. Srov. Monika MENKE, „Právo na obhajobu v kanonickém trestním procesu,“ in *Studia Theologica* 15, č. 2 (2013): 154–155.

¹⁶ Kánon 1604.

¹⁷ Srov. kánony 1448–1451.

¹⁸ HRDINA, *Kanonické právo*, s. 297–300.

ké soudní praxe, není soudní rozhodnutí výsledkem pouhého formálního postupu. Procesní formalismus není tím hlavním principem při hodnocení důkazů, i když významně napomáhá soudci k jeho svobodnému a svědomitému hodnocení důkazů.¹⁹

Vedle zmiňovaných procesních norem je při shromažďování a hodnocení důkazů důležitým principem také právo na obhajobu, které je zakotveno mezi povinnostmi a právy všech křesťanů již ve druhé knize *Kodexu kanonického práva* v kánonu 221. Právo na obhajobu má během kanonického procesu dva cíle, a sice má stranám zaručit, že s nimi nebude jednáno jako s objekty spravedlnosti, ale jako se subjekty, s osobami, které mají právo být slyšeny a také slyšet, co všechno je proti nim vzneseno. Druhý, instrumentální cíl práva na obhajobu zaručuje stranám možnost zúčastnit se aktivně procesního dialogu, který je nejlepším způsobem k odhalení jednostranných pohledů a k vytříbení celkového pohledu na projednávanou záležitost. Bez účasti jedné nebo druhé strany je celý soudní proces zjevně vystaven riziku, že předložené důkazy budou neúplné, jejich zvažování bude jednostranné a nedostatky v rozhodování zůstanou bez námitek.²⁰ Konkrétně je právo na obhajobu uplatňováno v kritických momentech během soudního řízení, kdy zaručuje obžalované straně především právo seznámit se se žalobou,²¹ hájit se během soudního řízení osobně nebo prostřednictvím zástupce a advokáta,²² před uzavřením záležitosti podle kánonu 1598 mají obě strany a jejich advokáti právo se seznámit s celým spisem a informovaně podat svoje doplnění, námítky a obhajoby.²³ Hodnocení akt a důkazů tak není jen výsledkem individuálního soudcova úsilí, ale je založeno také na tom, jak byly jednotlivé důkazy prověřeny v procesním dialogu, a zároveň na skutečnosti, že obžalovaná strana měla možnost se hájit a k jednotlivým skutečnostem v soudním spisu se vyjádřit. Takto věcně založené soudní rozhodnutí je navíc přezkoumatelné vyšší soudní instancí, a tato možnost je rovněž součástí práva na obhajobu.

¹⁹ Craig A. Cox, „The Contentious Trial,” in *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. John P. Beal – James A. Coriden – Thomas J. Green, New York, N. Y. – Mahwah, N. J.: Paulist Press, 2000, s. 1716–1717.

²⁰ Jiří KAŠNÝ, *The Right of Defense in Administrative Procedures: Comparative and Analytical Study*, Washington, D. C.: The Catholic University of America, 1998, s. 89–97.

²¹ Srov. kánon 1508.

²² Srov. kánon 1481 a také kánon 1723.

²³ Srov. kánon 1601.

Zároveň s procesními požadavky musí soudce shromažďovat a hodnotit důkazy podle svého svědomí.²⁴ Kánon 1612 § 1 ustanovuje, že rozsudek začíná vzýváním Božího jména, a tento přístup určuje kontext celého soudního řízení: když soudce shromažďuje a hodnotí důkazy, nejedná se pouze o soudní výhru, či prohru, ale o nalezení spravedlnosti v souzené věci před Bohem. Dalším aspektem při shromažďování a hodnocení důkazů je svědomitost a pečlivost soudce, vlastnosti a kvality, které nejsou jen věci jednorázového rozhodnutí, ale soudce si je osvojuje jako trvalý životní postoj. Dalším aspektem je odbornost a profesionalita, která není daná jen získaným akademickým titulem jednou provždy, ale vyžaduje pokračující studium a reflektovanou praxi.²⁵ Dalším aspektem je také osobní zkušenost a životní moudrost odpovídající věku. Soudce takto neustále formuje a kultivuje své svědomí, podle kterého hodnotí důkazy při směřování k soudnímu rozhodnutí.²⁶

5. NEDOSAŽENÍ MRAVNÍ JISTOTY

Dosažení mravní jistoty o věci podle norem kanonického práva je podmínka natolik nezbytná k vynesení rozsudku, že i když soudce dospěje k přesvědčení ohledně projednávané věci založenému na vysokém stupni pravděpodobnosti, ale nedospěje k rozhodnutí, které je založeno na mravní jistotě, je povinnen konstatovat, že právo žalobce není jisté, a obžalovaného zprostit žaloby podle principu *actore non probante reus absolvitur*. Toto pravidlo platí, pokud nejde o záležitost, která má výhodu práva a kdy je nutno rozhodnout ve prospěch právem zvýhodněné záležitosti.²⁷ Přízeň, či výhoda práva (*favor iuris*) tu znamená výjimku z povinnosti dokazovat.²⁸ Pro případ zkoumání neplatnosti manželství

²⁴ Kánon 1608 § 3.

²⁵ Kánon 1421 § 3.

²⁶ Srov. úvahu o lidském, odborném a pastoračním profilu církevního soudce in LIBRERIA EDITRICE VATICANA, „Discorso del Santo Padre Francesco al Tribunale della Rota Romana per l'inaugurazione dell'anno giudiziario,“ 24. ledna 2014, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/january/documents/papa-francesco_20140124_rota-romana.html [cit. 9. 8. 2018], a také Monika MENKE, *Soudnictví římskokatolické církve v českých zemích v období kodifikovaného kanonického práva*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 36–38.

²⁷ Kánon 1608 § 4.

²⁸ Srov. kánon 1526 § 2.

kánon 1060 ustanovuje, že při pochybnosti se manželství považuje za platné, dokud se nedokáže opak. Dále kánon 1101 § 1 ustanovuje právní domněnku – presumpci, že vnitřní souhlas odpovídá slovům nebo znamením použitým při uzavírání manželství. Ve skutečnosti tyto dva případy výhody práva nedovolují soudci rozhodnout o neplatnosti manželství v případě, že v této věci nedosáhne mravní jistoty, ale naopak upevňují soudcovu povinnost rozhodovat ve prospěch žalující strany jen při dosažení mravní jistoty ohledně neplatnosti manželství. Kánon 1150 ustanovuje další přízeň práva, která se však týká případů zrušení manželství *in favorem fidei*, a netýkají se tedy soudních rozhodnutí.²⁹

Dříve však než soudce obžalovaného zproští žaloby, může znovu předvolat tytéž nebo i jiné svědky nebo provést další důkazy, aby zabránil vyhlášení nespravedlivého rozsudku.³⁰ Při shromažďování důkazů je totiž úkolem soudce nejenom naslouchat stranám, ale také případně „doplnit zanedbání stran v poskytování důkazů nebo uplatňování námitek, kdykoli to považuje za nutné k zabránění vážně nespravedlivému rozsudku“ (kánon 1452 § 2). Ze strany soudce by se jednalo o zanedbání jeho povinnosti, pokud by se aktivně nepídil po možných důkazech, které by mohly přispět k dosažení mravní jistoty v daném případě. Avšak pokud ani po doplnění důkazů soudce nedospěje k mravní jistotě o věci, která se rozsudkem rozhoduje, musí obžalovaného zprostit žaloby.

ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Soudně-procesní cesta k dosažení mravní jistoty o věci, kterou soudce rozsudkem rozhoduje, je ve srovnání s běžnými rozhodnutími lidského života zvlášť sofistikovaná a náročná a může být časově dlouhá. Liší se od jiných způsobů formálního rozhodování, jako např. odvolání k ceremoniálnímu Božímu soudu (srov. řád pro osvědčení nevinny in Nm 5,11–31), rozhodování modlitbou a losem (srov. doplnění apoštolského kruhu in Sk 1,23–26), použití ordálu či souboje jako důkazního pro-

²⁹ Srov. John P. BEAL, „Dissolution of the Bond,“ in *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. John P. Beal – James A. Coriden – Thomas J. Green, New York, N. Y. – Mahwah, N. J.: Paulist Press, 2000, s. 1373–1375.

³⁰ Srov. kánon 1600.

středku při rozhodování soudní pře (srov. Konstituci 18 Čtvrtého lateránského koncilu 1215, která zakazuje účast kněží při ordálech a potvrzuje už dřívější zákaz soubojů).

Mravní jistota soudce, který rozhoduje případ, je vyžadována ke kanonickému soudnímu rozhodnutí, odpovídá lidskému rozhodnutí před Bohem a zároveň je principem k rozhodnutí v kontextu lidského rozumu, svobody a odpovědnosti. Tato mravní jistota je pak ještě podle kanonického procesního práva doplněna společnou moudrostí, či nejednoznačností senátu (pokud senát nedospěje k jednohlasnému rozhodnutí) a v některých případech, včetně případů neplatnosti manželství, rozhodnutím odvolacího soudu. Co bylo řečeno o principu mravní jistoty, je možné říci i o soudním rozhodnutí v kanonickém právu obecně, že totiž (ani definitivní) rozsudek nevylučuje jakoukoli možnost omylu, ale vylučuje každou vážnou a pozitivní pochybnost ohledně věci, která se rozsudkem rozhoduje.

Tento článek byl sepsán v kontextu úvah mezi českými odborníky a odbornicemi na kanonické právo, zvláště na Katedře církevních dějin a církevního práva Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, úvah o přípravě revidovaného a komentovaného českého překladu *Kodexu kanonického práva* z roku 1983, a mohl by sloužit jako komentář ke kánonu 1608.

Moral Certitude as a Principle of the Judicial Sentence

Keywords: *Certitudo Moralis*; Moral Certitude; Judge; Sentence; Acts and Proofs; Canonical Trial

Abstract: The article examines the requirement of moral certitude in a judicial decision in canon law according to canon 1608 of the Code of Canon Law of 1983. It opens with the Papal Allocutions of Pope Pius XII and Pope John Paul II. It analyses and comments on canon 1608 which rules moral certitude as a principle of the canonical sentence. It consequently examines various aspects of the process of reaching moral certitude, especially the process of collecting and evaluating the proofs, the right of defense of the parties to the process, and the obligation of the judge to appraise the proofs according to the judge's own conscience. Finally, it concludes that the way to reach a sentence based on moral certitude is quite specific, corresponding to human decision-making before God, and at the same time, is a principle of decision-making in the context of human reason, freedom and

responsibility. Moral certitude does not exclude any possibility of judicial error but does exclude every serious and positive doubt about the matter to be decided by the sentence.

doc. Jiří Kašný, Th.D.
Anglo-americká univerzita, z. ú.
Letenská 5
118 00 Praha 1
jiri.kasny@aauni.edu